

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 347.455

М. С. МУЛЯР

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО
ЗАГАЛЬНУ ВАРТІСТЬ КРЕДИТУ ТА РЕАЛЬНУ РІЧНУ ПРО-
ЦЕНТНУ СТАВКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУ: В КОНТЕКСТІ
НОВЕЛ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СПОЖИВНЕ
КРЕДИТУВАННЯ»**

Досліджено законодавчі зміни в правовому регулюванні інформування споживача про загальну вартість кредиту, його реальну річну процентну ставку з точки зору захисту прав споживача кредитних правовідносин та гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу. Проведено порівняльний аналіз положень Закону «Про споживче кредитування» та Директиви 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 року про кредитні угоди для споживачів, що регулюють розкриття споживачу інформації про загальну вартість та реальну річну процентну ставку кредиту. Піддаються критиці положення Закону «Про споживче кредитування», що регулюють розкриття інформації споживача про загальну вартість кредиту, його реальну річну процентну ставку та порядок їх розрахунку, визначення поняття «загальні витрати за споживчим кредитом» з точки зору захисту прав споживача та гар-

монізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу. Надано пропозиції із удосконалення законодавства України у сфері споживчого кредитування.

Ключові слова: захист прав споживача, договір споживчого кредиту, споживач, розкриття інформації про кредит, загальна вартість кредиту, реальна річна процентна ставка кредиту, максимальна реальна процентна ставка кредиту, паспорт споживчого кредиту, надмірна заборгованість.

Муляр М.С. Правовое регулирование раскрытия информации об общей стоимости кредита и реальной годовой процентной ставке потребительского кредита: в контексте новел Закона Украины «О потребительском кредитовании»

Исследованы законодательные изменения в правовом регулировании информирования потребителя об общей стоимости кредита и его реальной годовой процентной ставке с точки зрения защиты прав потребителя кредитных правоотношений и гармонизации законодательства Украины с законодательством Европейского Союза. Проведен сравнительный анализ положений Закона «О потребительском кредитовании» и Директивы 2008/48/ЕС Европейского Парламента и Совета от 23.04.2008 года о кредитных соглашениях для потребителей, регулирующих порядок раскрытия потребителю информации об общей стоимости и реальной годовой процентной ставке кредита. Поддаются критике положения Закона «О потребительском кредитовании», регулирующие раскрытие информации потребителю об общей стоимости кредита, его реальной годовой процентной ставке и порядок их расчета, определение понятия «общие расходы по потребительскому кредиту», с точки зрения защиты прав потребителя и гармонизации законодательства Украины с законодательством Европейского Союза. Даны предложения по совершенствованию законодательства Украины в области потребительского кредитования.

Ключевые слова: защита прав потребителя, договор потребительского кредита, потребитель, раскрытие информации о кредите, общая стоимость кредита, реальная годовая процентная ставка кредита, максимальная реальная процентная ставка кредита, паспорт потребительского кредита, чрезмерная задолженность.

Muliar Myroslava. Legal regulation of disclosure of information on the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit: in the context of the Law of Ukraine «On Consumer Lending»

The article examines legislative changes in the legal regulation of the disclosure of consumer information on the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit from the point of view of protecting consumer rights of credit relations and harmonizing Ukrainian legislation with the legislation of the European Union. A comparative analysis of the provisions of the Law on Consumer Loans and Directive 2008/48 / EC of the European Parliament and of the Council of 23.04.2008 on credit agreements for consumers regulating the disclosure of information on the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit was made. The provisions of the Law "On consumer crediting" that regulate the disclosure of information to the consumer about the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit and the procedure for calculating them, the definition of the concept of "total cost of credit ", from the point of view of protecting consumer rights and harmonization of Ukrainian legislation with the legislation of the European Union. Based on the results of the study, suggestions were made to improve the legislation of Ukraine in the field of consumer lending.

Keywords: consumer protection, consumer loan agreement, consumer, credit information disclosure, total amount payable by the consumer, an the annual percentage rate of charge of consumer credit, the maximum legal interest rate, consumer credit passport, over-indebtedness.

Світова фінансова криза 2008 року довела необхідність побудови міцної системи захисту прав споживачів кредитних послуг. Право споживача на інформацію, яка дозволить йому приймати усвідомлене рішення щодо укладення договору споживчого кредиту, захист споживача від несправедливих та оманливих практик кредитування є основними принципами правової системи захисту прав споживача в країнах ЄС. З метою реформування правового регулювання споживчого кредитування та виконання Україною зобов'язань

щодо імплементації Директиви 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 про кредитні угоди для споживачів¹ 15 листопада 2016 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про споживче кредитування»². Так, нормативно-правовими положеннями Закону змінюється порядок інформування споживача про загальну вартість кредиту його реальну річну процентну ставку та порядок їх розрахунку.

Розкриття споживачу інформації про загальну вартість кредиту та його реальну річну процентну ставку у праві ЄС є одним із найважливіших заходів запобігання надмірної заборгованості. Безперечно, коли людина бере гроші у кредит для розрахунку своїх фінансових можливостей їх повернути, їй важливо знати, яку загальну суму грошових коштів вона повинна сплатити за кредит. Показник «загальної вартості кредиту» (total amount of payable) розкриває споживачу інформацію про загальну суму грошових коштів, що він повинен сплатити за кредит в грошовій одиниці, а реальна річна процентна ставка (annual percentage rate of credit - APR) показує загальну вартість кредиту в процентах річних. Прозоре, чітке та повне розкриття інформації про загальну вартість кредиту та його реальну процентну ставку для споживача є центральним завданням захисту прав споживача у праві ЄС. Ця вимога стосується усіх кредитів, що регулюється Директивою 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 року про кредитні угоди для споживачів (далі - Директива 2008/48/ЄС), Директивою 2014/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 04.02.2014 року «Про кредитні угоди зі споживачами щодо житлового нерухомого майна та внесення змін до Директив 2008/48 / EC і 2013/36 / EC та Регламенту (ЄС) 1093/2010 (далі - Директива 2014/17/ЄС)»³ Так, відповідно до п. п.18. – 20 преамбули Директиви 2008/48 /ЄС з метою надання споживачу можливості приймати рішення щодо вибору кредитного продукту з повним знанням фактів про нього, до укладення договору споживчого кредиту споживачу повинна бути надана інформація про реальну процентну ставку кредиту та про його загальну вартість, яка повинна складатися з усіх витрат споживача,

включаючи відсотки, комісії, податки, платежі кредитним посередникам та будь-які інші збори, які споживач повинен сплатити у зв'язку з кредитною угодою, окрім нотаріальних витрат. Фактичні знання споживача повинні бути об'єктивно оцінені, зважаючи на вигоди професійної обережності.

Отже, ядром інформації, що повинна бути розкрита споживачу у рекламі кредиту, переддоговірній інформації (паспорті кредиту), договорі кредиту є інформація про загальну вартість кредиту та його реальну річну процентну ставку.

Відповідно до положень Директиви 2008/48/ЄС загальна вартість кредиту (total amount of payable)⁴ узагальнює всі ймовірні платежі і щомісячні виплати споживача за договором споживчого кредиту. До основних елементів загальної вартості споживчого кредиту віднесено: сума основного боргу (тіло кредиту), проценти, комісії, щомісячні платежі на користь кредитодавця, усі витрати споживача на допоміжні послуги третіх осіб, зокрема страхові премії, якщо їх надання є обов'язковою умовою отримання кредиту, податки та будь-які інші платежі та компенсації, пов'язані з кредитною угодою, окрім нотаріальних послуг.

До розрахунку реальної річної процентної ставки кредиту (APR), відповідно до положень Директиви 2008/48/ЄС, включаються проценти, комісії, податки та будь-які інші платежі і компенсації, пов'язані з кредитною угодою, які споживач зобов'язаний сплатити за договором споживчого кредиту на користь кредитодавця та третіх осіб, що надають додаткові послуги, зокрема страхові премії.

Річна реальна процентна ставка кредиту розраховується за єдиною математичною формулою, що міститься у Додатку I до Директиви 2008/48/ЄС.

Отже, у праві ЄС надання споживачу порівняльної, прозорої, чіткої інформації про загальну вартість кредиту для споживача та реальну річну процентну ставку кредиту є одним із ключових механізмів захисту споживача у кредитних правовідносинах, яке забезпечується шляхом встановлення єдиних елементів загальної

вартості кредиту та єдиної математичної формули розрахунку реальної річної процентної ставки кредиту. Загальна вартість кредиту для споживача та реальна річна процентна ставка кредиту є перевіреними часом засобами регулювання правовідносин споживчого кредитування, що слугують показниками та спеціальними механізмом порівняння вартості великої кількості кредитних продуктів на ринку споживчого кредитування. Утім, вони можуть бути надійними інструментами захисту споживача в кредитних правовідносинах та дієвим механізмом порівняння кредитних продуктів тільки у тому випадку коли: процентна ставка кредиту є фіксованою, усі платежі по кредиту не змінюються протягом строку дії кредитної угоди, кредитні продукти, які порівнює споживач, є однаковими.

Тому, національні законодавства низки країни членів ЄС встановлюють граничний (максимальний) розмір реальної річної процентної ставки споживчого кредиту, що не тільки підсилює правові інститути реальної річної процентної ставки кредиту та загальної вартості споживчого кредиту, а безпосередньо є надійним механізмом захисту споживача та ефективним запобіжним заходом надмірної заборгованості. Основна сучасна мета встановлення максимальних меж процентних ставок кредиту полягає у захисті споживачів зі скромним або низьким доходом від сплати надмірно високої ціни за кредит⁵. Встановлення граничного розміру процентної ставки, також, надає можливість споживачу перед укладенням кредитної угоди оцінити та порівняти показники найбільшої та найменшої загальної вартості кредиту та реальної річної процентної ставки кредиту зі змінювальною процентною ставкою. Варто зазначити, що питання обмеження максимального розміру річної реальної процентної ставки є дуже дискусійним та дуже важливим не тільки з точки зору захисту прав споживачів, а і в цілому для економіки кожної держави. У цьому контексті доволі переконливою є думка О.М. Іванова, що в ситуації, коли досить велика кількість позичальників отримують кредит під високу процентну ставку, зростає кількість людей, які в кінцевому випадку не можуть його повернути. Зростання ризику неповернення має наслідком зростання процент-

них ставок, що доводить до масового банкрутства, що болюче б'є по економіці в цілому. Отже, держава повинна самостійно визначити, з якого рівня процентної ставки громадянам більше не повинна надаватись можливість отримувати кредит⁶.

Наприклад, у Великобританії усі види кредитів (іпотечні, карткові і т.д.) видаються з обмеженням максимального розміру процентних ставок. В Бельгії запроваджено граничний рівень самого перемінного коефіцієнту змінювальної процентної ставки. За іпотечними кредитами зміна (плаваюча) процентна ставка повинна бути пов'язана не тільки з базовою ставкою, але може збільшуватись лише максимум на 2% протягом перших 3 років іпотечного кредитування⁷, у такий спосіб бельгійські позичальники захищаються від великих коливань розміру процентної ставки кредиту.

Стелі розміру процентних ставок кредиту на законодавчому рівні вже обмежено у таких країнах як: Франція, Італія, Бельгія, Ірландія, Німеччина, США і т.д.⁸

В Україні до прийняття Закону «Про споживче кредитування», поняття загальної вартості споживчого кредиту для споживача не було визначено, утім у статті 11 Закону «Про захист прав споживачів» було встановлено, що у договорі про надання споживчого кредиту повинно бути зазначено детальний розпис сукупної вартості кредиту для споживача (у процентному значенні та грошовому виразі) з урахуванням відсоткової ставки за кредитом та вартості всіх послуг (реєстратора, нотаріуса, страховика, оцінювача тощо), пов'язаних з одержанням, обслуговуванням, погашенням кредиту та укладенням договору про надання споживчого кредиту.

У Постанові Правління Національного банку України № 168 від 10.05.2007 р. «Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту» (далі – Постанова НБУ №168)⁹, яка була прийнята з метою захисту прав споживачів, під час укладення договорів про надання споживчих кредитів та забезпечення надання банками споживачам повної інформації про сукупну вартість кредиту, та було деталізовано вимоги щодо сукупної вартості кредиту.

Відповідно до п. 2.1 Постанови НБУ № 168 банки зобов'язані надати споживачу перед укладенням договору кредиту в письмовому вигляді інформацію про умови кредитування, зокрема: орієнтовну сукупну вартість кредиту з урахуванням процентної ставки за кредитом, вартості всіх супутніх послуг, а також інших фінансових зобов'язань споживача, які пов'язані з отриманням, обслуговуванням і погашенням кредиту (у тому числі на користь третіх осіб – страховиків, оцінювачів, реєстраторів, нотаріусів тощо). Розділом 3 вказаного нормативного акту встановлювались вимоги щодо детального розпису сукупної вартості кредиту для споживача під час укладення кредитного договору. У договорі споживчого кредиту банки повинні були зазначати сукупну вартість кредиту з урахуванням процентної ставки кредиту, вартості всіх супутніх послуг та інших фінансових зобов'язань споживача, які пов'язані з отриманням, обслуговуванням і погашенням кредиту, а також зазначити її в процентному значенні та в грошовому виразі у валюті платежу за кредитним договором, у вигляді: а) реальної процентної ставки (у процентах річних), яка точно дисконтує всі майбутні грошові платежі споживача за кредитом до чистої суми виданого кредиту. Розрахунок значення реальної процентної ставки здійснюється з використанням формули встановленою Постановою № 168 НБУ. До розрахунку включаються платежі в погашення основного боргу за кредитом, процентів за користування ним, комісії на користь банку, платежі на користь третіх осіб, які сплачуються відповідно до отриманого кредиту та пов'язані з обслуговуванням і погашенням кредиту; б) абсолютного значення подорожчання кредиту (у грошовому виразі), розрахунок якого здійснюється шляхом підсумовування всіх платежів (проценти за користування кредитом, усі платежі за супутні послуги, пов'язані з наданням кредиту, його обслуговуванням і погашенням), здійснених споживачем як на користь банку, так і на користь третіх осіб під час отримання, обслуговування та погашення кредиту.

Аналізуючи попереднє українське законодавство можна зробити висновок, що основні елементи сукупної вартості кредиту

були аналогічними основним елементам загальної вартості споживчого кредиту визначених у Директиві 2008/48/ЄС. У Законі «Про захист прав споживачів» цей перелік складових сукупної вартості кредиту є, навіть більшим, ніж у Директиві 2008/48/ЄС. Так, в українському законодавстві, на відміну від вимог Директиви 2008/48/ЄС, послуги нотаріуса включалися до складу сукупної вартості кредиту, що теоретично надавало споживачу можливість отримати більш детальний та об'єктивний розрахунок сукупної вартості кредиту, ніж це передбачено положеннями Директиви 2008/48/ЄС.

Щодо розрахунку реальної процентної ставки кредиту, то основні елементи, що включаються до її розрахунку у Директиві 2008/48/ЄС та «Правилах надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту» були однаковими.

Отже, положення раніше чинного українського законодавства, яке регулювало відносини споживчого кредитування щодо основних елементів загальної вартості кредиту та розрахунку реальної процентної ставки кредиту, розкриття споживачу інформації про загальну вартість кредиту переважно відповідали вимогам Директиви 2008/48/ЄС.

Новим Законом «Про споживче кредитування» змінюється правовий механізм розрахунку загальної вартості та реальної процентної ставки кредиту, шляхом виключення вартості послуг третіх осіб із сукупності елементів загальної вартості споживчого кредиту та розрахунку річної реальної процентної ставки кредиту.

Так, відповідно до статей 8, 9 Закону України «Про споживче кредитування», платежі за додаткові та супутні послуги третіх осіб, пов'язані з договором про споживчий кредит, не включаються до загальних витрат за споживчим кредитом та не входять до елементів розрахунку реальної процентної ставки кредиту. Споживач має бути письмово проінформований про те, що вартість послуг третіх осіб встановлюється виключно такими особами, відповідно кредитодавець не здійснює інформування про розмір відповідних витрат та/або їх зміну протягом строку дії договору про споживчий кредит

і не включає їх до розрахунку реальної річної процентної ставки та загальної вартості кредиту для споживача.

Безперечно, для споживача, коли він приймає рішення щодо укладення договору споживчого кредиту, питання визначення повної вартості кредиту є найважливішим, а вартість послуг третіх осіб може суттєво збільшити загальну вартість кредиту. При іпотечному кредитуванні¹⁰ кредит взагалі не може бути наданий без послуг третіх осіб, таких як: страхування, оцінка майна, вартість яких може складати істотну частину кредитної послуги. Тому потенційному позичальнику, для розрахунку своїх фінансових можливостей виконувати зобов'язання за кредитною угодою, важливо ще до моменту укладення договору знати не тільки вартість послуг кредитодавця, а і вартість послуг третіх осіб.

Заслужує на увагу той факт, що в Україні до моменту прийняття Закону «Про споживче кредитування» на ринку споживчого кредитування існувала проблема не розкриття споживачу інформації про вартість послуг третіх осіб. Зокрема, при укладенні договору кредиту на купівлю побутової техніки споживачу нав'язували страхування здоров'я та життя без зазначення їх вартості у складі сукупної вартості кредиту (несправедлива умова договору відповідно до п.2. ч. 5. статті. 11 ЗУ «Про захист прав споживачів»), та не включення до розрахунку реальної процентної ставки кредиту, що ввело позичальника в оману щодо вартості кредитного продукту. Поширеною була практика, коли оплата страхових послуг включалась до тіла кредиту і проценти нараховувались на збільшену суму кредиту, що призводило до істотного підвищення розміру періодичних платежів, при цьому до відома споживача не доводилось, що проценти нараховуються на тіло кредиту, збільшене за рахунок оплати послуг страхової компанії. Окремо слід відзначити надзвичайну складність відображення відповідних розрахунків у договорі споживчого кредиту, що безперечно ускладнює для позичальника правильне розуміння суми здорожчення кредиту та причин здорожчення¹¹. Це породило таке явище, як «приховані платежі», «завуаль-

овані комісії», які значно збільшували вартість кредиту для споживача, а кредитодавцю приносить додаткові доходи.

Безумовно, що недобросовісна практика не включення до сукупної вартості кредиту вартості послуг третіх осіб призводила до введення позичальника в оману щодо вартості кредитного продукту, а тому потребувала негайного вирішення. Проте, якщо законодавство, що діяло до моменту прийняття Закону «Про споживче кредитування» зобов'язувало кредитодавця надавати споживачу достовірну та повну інформацію про сукупну вартість та реальну процентну ставку кредиту, з урахуванням вартості послуг третіх осіб, зокрема страхових компаній, але кредитодавці зазначену вимогу Закону порушували, то після прийняття Закону «Про споживче кредитування» так звана практика «прихованих платежів» стала цілком законною.

Наступне питання, яке слід з'ясувати, є питання визначення понять «загальний розмір кредиту», «загальна вартість кредиту», «загальні витрати за кредитом», які було імплементовано з Директиви 2008/48/ ЄС до Закону України «Про споживче кредитування». Так, запроваджене у Законі «Про споживче кредитування» поняття «загальний розмір кредиту» повністю віддзеркалює аналогічне поняття «total amount of credit», наведене у Директиві 2008/48/ЄС: сума коштів, які надані та/або можуть бути надані споживачу за договором про споживчий кредит. Однак, окремі визначення не відповідають таким, що містяться у Директиві. Йдеться про поняття «загальна вартість кредиту» та «загальні витрати за споживчим кредитом». У статті 1 Закону «Про споживче кредитування» надається визначення поняття «загальні витрати за споживчим кредитом», як витрати споживача, включаючи проценти за користування кредитом, комісії та інші обов'язкові платежі за додаткові та супутні послуги кредитодавця та кредитного посередника (за наявності), для отримання, обслуговування і повернення кредиту. Як ми бачимо, у самому визначенні поняття «загальні витрати за споживчим кредитом» до переліку загальних витрат споживача за договором споживчого кредиту не включено витрати на додаткові та супутні послуги третіх

осіб, що не відповідає змісту, аналогічному визначенню цього поняття у Директиві 2008/48/ЄС, який включає вартість послуг третіх осіб, зокрема страхових послуг до змісту поняття «загальні витрати за споживчим кредитом», ціни кредитної послуги. Таким чином, визначення поняття «загальні витрати за споживчим кредитом» у Законі «Про споживче кредитування» та у Директиві 2008/48/ЄС не є тотожними. Щодо поняття «загальна вартість кредиту для споживача» у Законі «Про споживче кредитування», на перший погляд, визначення цього поняття є тотожним поняттю, наведеному у Директиві 2008/48/ЄС. А саме, загальна вартість кредиту для споживача – сума загального розміру кредиту та загальних витрат за споживчим кредитом. Тобто, складовою визначення поняття «загальна вартість кредиту для споживача» є термін «загальні витрати за споживчим кредитом». Однак, визначення «загальні витрати за споживчим кредитом» не відповідає положенням Директиви 2008/48/ЄС, що, у свою чергу, несе негативне відображення і на визначенні поняття «загальна вартість кредиту для споживача» у Законі «Про споживче кредитування», оскільки, по свої суті воно не є еквівалентним терміну, наведеному у Директиві 2008/48/ЄС.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки. Після прийняття Закону «Про споживче кредитування» відбулося істотне послаблення захисту споживача в правовідносинах споживчого кредитування. При такому законодавчому регулюванні інформаційних обов'язків кредитодавця, порядку розрахунку реальної процентної ставки та загальної вартості кредиту потенційний позичальник позбавлений можливості отримати повну інформацію про загальну вартість кредиту та адекватно оцінити свої фінансові можливості обслуговувати кредитне зобов'язання, оскільки до його відома не доводиться частина витрат за споживчим кредитом, що створює ризики не повернення кредиту. Процес порівняння пропозицій різних кредитодавців також стає для споживача недоцільним через те, що неможливо порівняти вартість кредитних продуктів, коли частина їх вартості є невідомою. Варто наголосити і на тому, що положення Закону «Про споживче кредитування» звужують права споживача

на інформацію про загальну вартість кредиту з урахуванням вартості послуг третіх осіб (реєстратора, нотаріуса, страховика, оцінювача тощо), що існували до моменту прийняття цього Закону, що є не припустимим відповідно до статті 22 Конституції України. Разом з тим, положення Закону «Про споживче кредитування» щодо основних елементів загальних витрат за договором кредиту для споживача та розрахунку реальної річної процентної ставки кредиту, які є основою інформації, що зазначається у рекламі, паспорті та договорі кредиту, не відповідають вимогам Директиви 2008/48/ЄС.

З метою урівноваження інтересів споживача, кредитодавця та суспільства в цілому доцільним вбачається:

1. Положення Закону «Про споживче кредитування» щодо визначення поняття «загальні витрати за споживчим кредитом» привести у відповідність до положень Директиви 2008/48/ЄС.

2. Включити до загальних витрат за споживчим кредитом, розрахунку реальної річної процентної ставки кредиту вартість додаткових та супутніх послуг третіх осіб.

3. На законодавчому рівні встановити максимальний розмір реальної процентної ставки кредиту для споживача.

1. *Directive* 2008/48/EU of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC Directive 87/102/EEC. URL: [Електронний ресурс]. eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:133:0066:0092:EN:PDF

2. *Про споживче кредитування*: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>

3. *Directive* 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February 2014 on credit agreements for consumers relating to residential immovable property and amending Directives 2008/48/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010. URL: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0017&from=EN

4. *Тут ма дані* український варіант визначення поняття не є дослівним перекладом визначення поняття, зазначеного у Директиві 2008/48/ЄС, однак відповідає визначенню поняття зазначеному у статті 1 ЗУ «Про споживче кредитування».

5. *Study on interest*

rate restrictions in the EU Final Report Project No. ETD/2009/IM/H3/87. URL: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf 6. *Іванов О.М.* Правове регулювання стоимости потребительського кредиту: дис. ... канд. юрид.наук: 12.00.03. Москва, 2012. С. 157. 7. Study on interest rate restrictions in the EU Final Report Project No. ETD/2009/IM/H3/87. URL: ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf 8. Там само. 9. *Постанова* Правління Національного банку України «Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту» № 168 від 10.05.2007 втратила чинність на підставі Постанови Національного банку № 49 (v0049500-17) від 08.06.2017. 10. *Кредити* на придбання житла також регулюються Законом України «Про споживче кредитування». 11. *Муляр М.С.* Договір споживчого кредиту основні ризики для позичальника. Київ: Юстініан, 2012. С. 36.

Muliar Myroslava. Legal regulation of disclosure of information on the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit: in the context of the Law of Ukraine «On Consumer Lending»

In June 2017, the Law "On Consumer Lending", adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine, on November 15, 2016, became a step towards fulfillment of Ukraine's obligations regarding the implementation of Directive 2008/48 / EU of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers. The new Law of Ukraine "On Consumer Lending" is introducing changes in the order of informing the consumer about the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit. Thus, the services of a third party are excluded from the main elements of the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit. It is noteworthy that the fact that the provisions of the earlier Ukrainian legislation regulating consumer lending on the main elements of total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit disclosure to the consumer of information on the whole cost of a loan , was mainly in line

with the requirements of Directive 2008/48 / EU. In Article 11 of the Law "On Protection of Consumer Rights", the list of components of the aggregate value of the loan was even bigger than in Directive 2008/48 / EC. Thus, in Ukrainian legislation, in contrast to the requirements of Directive 2008/48 / EC, among other services of third parties, the notary's services were included in the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit which theoretically gave the consumer the opportunity to get more detailed information about the " the calculation of total amount payable by the consumer that provided by the provisions of Directive 2008/48 / EC. However, as the practice of consumer lending has shown, the existence of legal requirements does not always guarantee compliance with them. In Ukraine, at the time of adoption of the Law "On Consumer Lending," there was a problem in the consumer lending market that creditor did not disclose information about the cost of services of third parties. It was widespread practice of imposing additional services to the consumer, in particular insurance, when entering into a consumer loan agreement without specifying their value as a part of the total amount payable by the consumer (unfair contract terms in accordance with clause 2.6 of Article 11 of the Law "On Protection of Consumer Rights"), but not included in the annual percentage rate of charge of consumer credit, which introduced misleading value of the loan product to the borrower. This has created a phenomenon such as "hidden payments", "veiled commissions". However, if the legislation that was in force prior to the adoption of the Law "On Consumer Lending" obliged the lender to provide the consumer with reliable and complete information about the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit, taking into account the value of the services of third parties, but the creditors violated the specified requirement of the law, then after the adoption of the Law on Consumer Lending, the so-called practice of "hidden payments" became quite legal. In accordance with Articles 8 and 9 of the Law of Ukraine "On Consumer Lending", payments for additional and related services of third parties related to the consumer loan agreement are not included in the total cost of credit and are not included in the el-

ements of the calculation of the annual percentage rate of charge of consumer credit. The consumer must be informed in writing that the cost of third party services is established solely by such persons; accordingly, the lender does not inform about the size of the corresponding expenses and / or their change during the term of the consumer loan agreement and does not include them in calculating the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit.

Thus, the provisions of the Law "On Consumer Lending," in the part of regulating the information obligations of the lender and ordering the consumer's notice of the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit considerably, worsens the consumer's position in relations with the lender, narrowing the consumer's rights to information on the whole value a loan that existed prior to the adoption of this Law, which is not permissible in accordance with Article 22 of the Constitution of Ukraine. At the same time, the provisions of the Law "On Consumer Lending" regarding the main elements of the the total amount payable by the consumer and the annual percentage rate of charge of consumer credit, which are the basis of the information indicated in the advertisement, the passport and the loan agreement, do not comply with the requirements of Directive 2008/48 / EU.

Keywords: consumer protection, consumer loan agreement, consumer, credit information disclosure, total amount payable by the consumer, an the annual percentage rate of charge of consumer credit, the maximum legal interest rate, consumer credit passport, over-indebtedness.